

ÎNCHEIERE

16 octombrie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Tatiana Vieru
Mara Ghervas
Nina Vascan

examinând recursul declarat de Alexandr Voronovski,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Asociația de Coproprietari în Condominiu nr. 55/634 împotriva lui Alexandr Voronovski cu privire la încasarea datoriei pentru serviciile locativ-comunale și taxei de stat,

împotriva încheierii din 09 iulie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost restituită cererea de apel declarată de Alexandr Voronovski împotriva hotărârii din 12 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, din motivul neîndeplinirii în termen a indicațiilor instanței de apel,

c o n s t a t ă:

La 24 ianuarie 2018 Asociația de Coproprietari în Condominiu nr. 55/634 a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Alexandr Voronovski cu privire la încasarea datoriei pentru serviciile locativ-comunale în mărime de 7348,23 de lei și taxei de stat în cuantum de 270 de lei (f.d. 2).

La 12 martie 2019 Asociația de Coproprietari în Condominiu nr. 55/634 a depus cerere de micșorare a cuantumului pretențiilor, solicitând astfel încasarea de la Alexandr Voronovski în beneficiul său a datoriei pentru serviciile locativ-comunale în mărime de 5684,23 de lei și taxei de stat în cuantum de 270 de lei (f.d. 63).

Prin hotărârea din 12 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, a fost admisă acțiunea depusă de Asociația de Coproprietari în Condominiu nr. 55/634 și a fost încasat de la Alexandr Voronovski în beneficiul Asociației de Coproprietari în Condominiu nr. 55/634 suma de 5684,23 de lei, cu titlu de datorii pentru serviciile comunale acumulate până la 01 ianuarie 2018 în privința apartamentului nr. 54, situat în mun. Chișinău, bd. Moscovei 7/2 și suma de 270 de lei, cu titlu de taxă de stat (f.d. 83, 86-87).

Nefiind de acord cu hotărârea din 12 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, Alexandr Voronovski, a contestat-o cu apel, la 13 martie 2019 (f.d. 85).

Prin încheierea din 25 aprilie 2019 a Curții de Apel Chișinău, nu s-a dat curs cererii de apel declarată de Alexandr Voronovski împotriva hotărârii din 12 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani și s-a comunicat apelantului Alexandr Voronovski despre necesitatea prezentării cererii de apel motivată, în limba de stat și dovada de plată a taxei de stat în mărime de 202,50 de lei, până la 31 mai 2019, inclusiv. Totodată, s-a

explicat apelantului că în caz de neîndeplinire în termenul stabilit a indicațiilor din prezenta încheiere, cererea de apel va fi restituită (f.d. 92-94).

La 24 mai 2019 și respectiv 31 mai 2019 Alexandr Voronovski a depus prin intermediul cancelariei Curții de Apel Chișinău cererea de apel motivată și redactată în limba rusă, și dovada de plată a taxei de stat în mărime de 202,50 de lei (f.d. 98, 100-105).

Prin încheierea din 03 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău, nu s-a dat curs cererii de apel declarată de Alexandr Voronovski împotriva hotărârii din 12 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani și s-a comunicat apelantului Alexandr Voronovski despre necesitatea prezentării cererii de apel motivată, în limba de stat, până la 28 iunie 2019. Totodată, s-a explicat apelantului că în caz de neîndeplinire în termenul stabilit a indicațiilor din prezenta încheiere, cererea de apel va fi restituită (f.d. 92-94).

Prin încheierea din 09 iulie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a fost restituită cererea de apel declarată de Alexandr Voronovski împotriva hotărârii din 12 martie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Rîșcani, din motivul neîndeplinirii în termen a indicațiilor stipulate în încheierea din 25 aprilie 2019 a Curții de Apel Chișinău (f.d. 143-147).

La 20 august 2019 Alexandr Voronovski a declarat recurs împotriva încheierii din 09 iulie 2019 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea acestuia, casarea integrală a încheierii recurate și obligarea instanței de apel să examineze cererea de apel în fond (f.d. 150).

În conformitate cu art. 425 din Codul de procedură civilă, termenul de declarare a recursului împotriva încheierii este de 15 zile de la comunicarea încheierii.

După cum denotă materialele cauzei, copia încheierii recurate din 09 iulie 2019 a Curții de Apel Chișinău a fost expediată părților la proces, la 16 iulie 2019, conform informației anexate la materialele cauzei (f.d. 148), însă date confirmative despre recepționarea acesteia de către recurentul Alexandr Voronovski, la materialele cauzei lipsesc.

În aceste circumstanțe, ținând cont de faptul că nu se cunoaște cu certitudine data recepționării de către recurentul Alexandr Voronovski a încheierii recurate, instanța de recurs constată că cererea de recurs dedusă judecății a fost declarată în termenul prevăzut de art. 425 Cod de procedură civilă.

Conform art. 426, alin. (3) din Codul de procedură civilă, recursul împotriva încheierii se examinează în termen de 2 luni într-un complet din 3 judecători, pe baza dosarului și a materialelor anexate la recurs, fără examinarea admisibilității și fără participarea părților.

Studiind modul de redactare a cererii de recurs, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că cererea dedusă judecății urmează a fi restituită, pentru motivele ce succed.

În conformitate cu art. 426¹ alin. (1) lit. b¹) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs este în drept să restituie recursul împotriva încheierii dacă cererea de recurs nu corespunde prevederilor art. 437 alin. (1).

Instanța de recurs evidențiază că recurentul Alexandr Voronovski a depus la Curtea Supremă de Justiție cererea de recurs în limba rusă. De altfel, acest fapt intervine după ce Curtea de Apel Chișinău a refuzat să primească în procedură cererea de apel a lui Alexandr Voronovski redactată în aceeași limbă. Așadar, instanța de judecată notează că restituirea unei cereri de recurs, din motivul nerespectării formei și conținutului ei stabilit de legea procedurală, constituie o limitare a dreptului persoanelor la un proces echitabil, sub aspectul dreptului de acces la un tribunal.

Ab initio, instanța de recurs menționează că Alexandr Voronovski pretinde că art. 186 și 364 Cod de procedură civilă, nu conține nici o restricție ca referința și cererea de apel să nu fie depusă în limba rusă, de aceea a și depus cererea de apel în limba rusă.

Potrivit jurisprudenței constante a Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul de acces la instanță nu este unul absolut și se poate preta la limitări; acestea sunt implicit admise, deoarece dreptul de acces „prin natura sa, presupune reglementarea sa de către stat, reglementare care poate varia în timp și spațiu, în concordanță cu nevoile și resursele comunității și ale indivizilor” (a se vedea *Stanev vs Bulgaria* (Marea Cameră), 17 ianuarie 2012, parag. 230; *Pasquiuni vs San Marino*, 2 mai 2019, parag. 156).

Astfel, condițiile de admisibilitate a unei căi de atac pot fi aplicate dacă nu reduc substanța dreptului de acces la un tribunal, și, în special, dacă ele urmăresc un scop legitim și dacă există o legătură rezonabilă de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul care trebuie îndeplinit (a se vedea *Sultan vs Republica Moldova*, 5 iunie 2018, parag. 24; *Graciova vs Republica Moldova*, 24 ianuarie 2019, parag. 23 – 24). Limitările într-o cale extraordinară de atac pot fi mai stricte decât cerințele instituite pentru o cale de atac ordinară (a se vedea, inter alia, *Miessen vs Belgia*, 16 octombrie 2016, parag. 64; *Samardžić vs Croația*, 20 iulie 2017, parag. 28; *Zubac vs Croația* (Marea Cameră), 5 aprilie 2018, parag. 82).

Colegiul civil notează că art. 115 alin. (4) din Constituție, prevede că procedura de judecată este stabilită prin lege organică. Totuși, art. 118 din Constituție cuprinde norme – principii speciale și directorii care reglementează limba de procedură în cadrul proceselor judiciare. În acest caz, prin raportarea la hotărârea Curții Constituționale nr. 36 din 5 decembrie 2013, procedura judiciară se desfășoară în limba română, iar persoanele interesate în soluționarea cauzei care nu posedă sau nu vorbesc limba de stat sunt în drept să ia cunoștință de actele, de lucrările dosarului și să vorbească în judecată prin interpret.

Punând în aplicare prevederile constituționale privind limba de procedură și dreptul la interpret, legislatorul a ridicat principiul limbii oficiale de procedură la nivel de principiu fundamental al procedurii civile. În acest context, dispozițiile constituționale de mai sus au fost reluate și dezvoltate în art. 24 din Codul de procedură civilă și art. 9 din Legea cu privire la organizarea judecătorească. Mai mult, în conformitate cu art. 167 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură civilă, dacă înscrisurile și cererea de chemare în judecată sunt făcute într-o limbă străină, instanța dispune prezentarea traducerii lor în modul stabilit de lege.

Instanța de recurs învederează că exigențele art. 24 pre-citat transpuse în art. 167 alin. (1) lit. a) și raportate la art. 437 alin. (1) din Codul de procedură civilă impun instanțelor judecătorești de a cere sau, după caz, de a verifica dacă cererile reclamantului/apelantului/recurentului sunt formulate în limba de stat.

În astfel de circumstanțe de drept, art. 437 alin. (1) din Codul de procedură civilă, prevede că o cerere de recurs în secțiunea I trebuie să fie dactilografiată în limba română și să cuprindă un șir de elemente indicate exhaustiv. Cerința ce vizează limba de procedură nu a fost îndeplinită de către recurent ceea ce provoacă incidența sancțiunii procedurale de restituire.

Colegiul judiciar este convins că normele procedurale privind limba care urmează a fi folosită la redactarea cererii de recurs sunt, fără îndoială, concepute pentru a asigura buna - administrare a justiției și respectarea, în special, a principiului securității juridice. Persoanele în cauză trebuie să poată avea așteptări ca aceste norme să fie aplicate. Cu toate acestea, normele respective, sau aplicarea acestora, nu ar trebui să împiedice justițiabilii să utilizeze o cale de atac disponibilă (a se vedea *Ivanova vs Finland*, 28 mai 2002, parag. 1; *Popa vs România* (dec.), 9 decembrie 2014, parag. 16). Din perspectiva rațiunii economiei

de resurse, instanțele de judecată nu au nici timpul, nici resursele materiale și financiare necesare pentru a traduce cererile de recurs formulate în limbi străine, care le-au fost înaintate.

În ceea ce privește proporționalitatea dintre măsura de restituire aplicată de instanța de recurs și scopul legitim urmărit, Colegiul judiciar trebuie să pună în balanță importanța interesului general urmărit prin respectarea limbii de procedură și importanța interesului personal al recurentului de a exercita o cale de atac. În acest sens, instanța de recurs reiterează că echilibrul necesar nu va fi realizat dacă recurentul în cauză a fost nevoiți să suporte „o sarcină individuală și excesivă”.

Cu privire la primul criteriu, instanța de recurs are în vedere, în mod special, datele publicate de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, care au fost obținute ca urmare a efectuării Recensământului Populației și al Locuințelor din anul 2014. Potrivit acestui recensământ, din totalul de 97,1 % a celor recenzați, pentru fiecare a doua persoană (56,7%) din populația care au declarat limba maternă, limba moldovenească este limba maternă, iar în cazul a 23,5% limba română reprezintă limba maternă. Limba rusă este considerată limbă maternă de către 9,7% din populație, iar limba găgăuză, ucraineană și bulgară de 4,2%, 3,9% și respectiv 1,5% din populație. Comparativ cu anul 2004 se atestă o scădere a ponderii persoanelor a căror limbă maternă este rusă și ucraineană, cu 1,6 p.p. La fel, din numărul total a locuitorilor țării, care au indicat limba vorbită de obicei (2 720,3 mii persoane), 54,6% vorbesc de obicei în limba moldovenească, iar 24,0% în limba română, 14,5% în limba rusă, 2,7% în limba ucraineană și aceeași pondere pentru limba găgăuză, 1,0% - limba bulgară.

În același timp, spre deosebire de funcționarii publici, conform art. 6 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, condițiile pentru a candida la funcția de judecător prevăd că acesta să cunoască numai limba de stat. Legea nu obligă candidatul de a ști o altă limbă vorbită pe teritoriul Republicii Moldova. Această regulă întărește ideea că legislatorul a consolidat în primul rând principiul constituțional privind limba de procedură.

Pe baza datelor statistice oficiale și cerinței pre-citate se demonstrează că necesitatea de a avansa cererea de recurs în limba oficială se află în concordanță cu realitatea socială și interesul general. De asemenea, această obligație procedurală constituie o garanție pentru recurent că el va fi înțeles corect atât de instanță, cât și de părțile adverse. O atare ipoteză întărește rațiunea potrivit căreia judecătorul și persoana împotriva căreia a fost intentată o cauză civilă vor conștientiza faptele speței și, în consecință, se va asigura funcționalitatea principiilor contradictorialității și egalității armelor în proces. Dimpotrivă, dacă instanța ar purcede la examinarea sau traducerea personală a cererii de recurs apare pericolul oferirii unui înțeles diferit argumentelor recurentului. În acest context, instanța de judecată s-ar substitui autorului acesteia în formularea unor critici împotriva actului judecătoresc, ceea ce ar echivala cu un control efectuat din oficiu și ar pune la îndoială obiectivitatea și nepărtinirea completului de judecată.

Având în vedere cele menționate, instanța de recurs consideră că principiile evocate mai sus nu încalcă sau ignoră interesul personal al recurentului. Principiile respective transpun în practică garanțiile unui proces echitabil pentru părți.

Cu privire la al doilea criteriu, Colegiul subliniază că drepturile procedurale sunt însoțite de obligații procedurale (a se vedea Zubac, ibidem, parag. 93). Instanța de recurs reține că recurentul nu a făcut trimitere la vreun articol procedural care i-ar permite depunerea cererii de recurs într-o altă limbă decât româna. De regulă, părțile interesate invocă Legea nr. 3465-XI din 1 septembrie 1989, cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești. Totuși, în primul rând, conform

punctelor 34 și 35 din hotărârea nr. 17 din 4 iunie 2018, Curtea Constituțională a statuat că legislația procesuală civilă schimbă optica prevederilor Legii nr. 3465-XI din 1 septembrie 1989 cu referire la limba în care se formulează cererile și în care se desfășoară procedurile judiciare în Republica Moldova. Respectiv, caracterul desuet și inutil al legii menționate se demonstrează prin faptul că dispozițiile ei nu mai produc efecte, ci dispozițiile legilor speciale ulterioare.

În al doilea rând, instanța de recurs observă că art. 2 alin. (2) din Codul de procedură civilă stipulează că, în caz de discordanță între normele prezentului cod și cele ale unei alte legi organice, se aplică legea adoptată ulterior. În cazul de față, art. 24 din Codul de procedură civilă are prioritate netă față de Legea nr. 3465-XI din 1 septembrie 1989.

Datorită acestor raționamente juridice, Colegiul de control judiciar învederează că recurentul are dreptul de acces la justiție, însă, simultan, are obligația de a se conforma condițiilor de admisibilitate a unei căi de atac. În orice caz, limitarea impusă de legislator se compensează prin măsuri eficiente de contrabalansare.

Așadar, recurentul nu a invocat o situație personală complicată sau dificilă care ar consta din factori extraordinari, ce ar putea afecta capacitatea sa financiară de a depune cererea de recurs în modul cerut de lege (a se vedea *Marc Brauer vs Germania*, 1 septembrie 2016, parag. 43). În esență, el a putut apela la traducători autorizați și la avocați, care sunt obligați să cunoască limba de stat.

De altfel, în cazul în care recurentul nu își permite plata serviciilor oferite de către apărător, legislația Republicii Moldova în materie de asistență juridică garantată de stat îi oferă soluții suficiente. Articolul 15 din Legea nr. 198 din 26 iulie 2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat prevede că cetățenii Republicii Moldova, străinii și apatrizii beneficiază de asistență juridică garantată de stat indiferent de nivelul veniturilor lor și că ceilalți cetățeni care au nevoie de asistență juridică gratuită pot beneficia de aceasta, dacă îndeplinesc condițiile legale. Aceeași lege stabilește la articolele 25-28 procedura privind depunerea cererii de acordare a asistenței juridice calificate de către persoanele care pot beneficia de o asemenea asistență. Refuzul de acordare a asistenței juridice calificate trebuie să fie motivat și poate fi contestat în instanță de contencios administrativ în decursul a 15 zile lucrătoare de la comunicarea deciziei în acord cu art. 24 alin. (2) din Legea sus-citată (a se vedea similar *Ivanova*, citată, parag. 1).

Mai mult, prin prisma art. 90 lit. a) și l) coroborat de art. 94 alin. (1) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil punctează că recurentul este îndreptățit, în cazul câștigării dosarului, de a cere compensarea cheltuielilor judiciare pentru traducerea cererii de recurs în prezentul proces.

În această conjunctură, instanța de recurs notează că recurentul, în schimb să se concentreze pe temeinicia și legalitatea hotărârii pronunțate împotriva sa, a încercat să modifice litera și spiritul normelor – principii constituționale referitoare la limba de procedură și dreptul la interpret. Prin aceste acțiuni, recurentul a dat dovadă că are alte priorități în prezentul proces chiar dacă în opinia sa a avut o hotărâre nefavorabilă pronunțată în prima instanță.

De asemenea, instanța de recurs reiterează că recurentul rămâne liber să declare recurs împotriva încheierii Curții de Apel Chișinău, atât timp cât cererea sa va fi depusă în limba oficială a Republicii Moldova. Or, natura juridică a instituției restituirii nu împiedică intentarea repetată a recursului după lichidarea neajunsurilor și respectarea celorlalte reguli stabilite de lege pentru declararea lui. Mai mult, acesta are posibilitatea legală de a fi repus în termen în condițiile art. 116 din Codul de procedură civilă.

În continuare, luând în considerare natura specială a rolului instanței de recurs, se atestă că recurentul a putut, în mod rezonabil, să prevadă că normele procedurale ce vizează

limba o să fie aplicate exact și în cazul său. De fapt, obligația respectivă a fost dezvoltată în mod constant în ultimul an de către instanțele naționale și, după caz, Curtea Supremă de Justiție, obținând un grad suficient de certitudine juridică în fața publicului (a se vedea *Antunovic vs Croația*, 4 octombrie 2016, parag. 50 și practica națională cauza 2r -992/18 din 19 decembrie 2018; 2r-107/19 din 20 februarie 2019; 2r-233/19 din 17 aprilie 2019; 2r-244/19 din 22 mai 2019; 2r – 422/19 din 10 iulie 2019).

Pe această cale, instanța de recurs decelează că avansarea cererii de recurs într-o altă limbă decât limba română a fost cauzată în întregime de comportamentul recurentului, fiind încălcate obligațiile procedurale din articolul 56 alin. (3) și articolul 61 alin. (1) din Codul de procedură civilă. În esență, omisiunile procedurale ar fi putut fi evitate de la bun început și, ținând cont că acestea sunt, în principal, imputabile pentru recurent, consecințele negative îi revin tot lui (a se vedea *Zubac*, ibidem, parag. 121).

Din această perspectivă, instanța de recurs constată că cererea de recurs nu îndeplinește condițiile art. 437 alin. (1) din Codul de procedură civilă, ceea ce impune sancționarea acesteia în baza art. 426¹ alin. (1) lit. b¹) din Codul de procedură civilă. În atare condiție, marja de apreciere nu a fost disproporționată față de obiectivele urmărite enumerate mai sus și față de comportamentul ales conștient de către recurent în privința obligației sale procedurale. Dat fiind existența unor alternative fiabile de a se adresa în instanță, acesta nu a suportat o povară individuală și excesivă. În plus, datorită dreptului său de a depune repetat cererea de recurs, în modul prevăzut de lege, normele de drept procedural nu au format un obstacol care să afecteze esența dreptului recurentului de acces la un tribunal (a se vedea *Samardžić vs Croația*, 20 iulie 2017, parag. 36).

Astfel, având în vedere circumstanțele stabilite supra, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia restituirii cererii de recurs declarată de *Alexandr Voronovski* împotriva încheierii din 09 iulie 2019 a Curții de Apel Chișinău, din motiv că cererea de recurs nu corespunde prevederilor art. 437 alin. (1) Cod de procedură civilă.

În conformitate cu art. 426¹ alin. (1) lit. b¹), 428 din Codul de procedură civilă, Colegiul Civil, Comercial și de Contencios Administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e:

Se restituie recursul declarat de *Alexandr Voronovski* împotriva încheierii din 09 iulie 2019 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Asociația de Coproprietari în Condominiu nr. 55/634 împotriva lui *Alexandr Voronovski* cu privire la încasarea datoriei pentru serviciile locativ-comunale și taxei de stat.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
Judecătorul

Tatiana Vieru

judcătorii

Maria Ghervas

Nina Vascan